

Normal Sınıflarda İşitme Özürlü Çocuklar

Y Doç. Dr. Süleyman ERİPEK (*)

İster ilköğretim isterse okulöncesi sınıflarda olsun öğretmenler, genellikle olması gerekenden daha kalabalık sınıflarda görev yapmaktadırlar. Bu kalabalık sınıflarda normal çocukların yanında işitme engelli çocukların da bulunması, öğretmenlerin görevini daha da zorlaştırmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde, bu gibi durumlarda sınıf öğretmenlerine işitme özürlü çocukların eğitimleri konusunda özel olarak yetiştirilmiş öğretmenler ya da uzmanlar/klinikçiler yardımcı olmaktadır. Bu yardımın niteliği duruma göre sınıf öğretmenine rehberlik ya da belirli bir program çerçevesinde doğrudan özürlü çocukla ilgilenmek olmaktadır.

Ülkemizde böylesi bir uygulama için gerekli koşullar henüz oluşmuş değildir. Buna rağmen ilköğretim ve okulöncesi sınıflarında pekçok işitme özürlü çocuk bulunmaktadır. Bu sınıflara devam eden özürlü çocukların bu tür bir yerleştirme yaklaşımına uygunluğu bir yana, bu sınıflarda görevli öğretmenler, işitme özürlü çocuk kimdir? Eğitim gereksinimleri nedir? Bu gereksinimleri nasıl karşılanabilir? Bu konularında, yeterli bir bilgiye sahip değildir.

Sorunun bu boyutunda 1984 yılı Ocak ayında, sınıflarında işitme özürlü çocuklar bulunan öğretmenlerin bu konuda eğitilmeleri amacıyla Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü ile Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü işbirliğiyle gerçekleştirilen iki hafta süreli kurs programı çok ufak da olsa önemli bir girişimdir.

Aşağıda, işitme özürlü çocukların eğitim gereksinimleri normal sınıf ortamlarında nasıl karşılanabilir sorusuna verilecek yanıtın bir boyutu olarak sınıf öğretmenlerine bazı önerilerde bulunmaktadır (Cruickshank, 1968; Hallahan, 1978).

1. İşitme özürlü çocuğun sınıftaki yeri, mümkün olduğu ölçüde size ve diğer çocuklara yakın olmalıdır. Bu, ona konuşma seslerinin daha yüksek şiddette ulaşmasını sağlayacağından çocuğun

(*) Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

işitmesini kolaylaştıracaktır. Ancak bu yakınlığın 1,5 metreden daha az olmamasına özen gösterilmelidir. Aksi takdirde görüş alanı daralacağından çocuğun konuşulanla ilişkili olabilecek, görsel ipuçlarından yeterince yararlanabilmesi güçleşecektir. Oysa işitme özürlü çocuklar için görsel ipuçlarından yeterince yararlanabilme, konuşulanı anlama açısından oldukça önemlidir.

Diğer yandan çocuğun sınıftaki yeri, ışık kaynağına karşı olmamalıdır. Bu onun görüşünü zorlaştırır. Tersine çocuğun ışık kaynağına sırtı dönük olarak oturtulması ona net ve rahat bir görüş sağlar.

Ardarda sıralar halinde oturma düzeninde genellikle çocuğun ön sıranın kenarına oturtulması önerilir. Bu durumda sınıfın gürtüsü bir ölçüde çocuğun arkasında kalacağından çocukla sözlü ilişki kurabilmek daha kolaylaşacaktır.

2. İşitme özürlü çocuklar dikkatlerini bir konu üzerinde toplama ve sürdürmede güçlük çekerler. Bu güçlüklerini azaltabilmek için sınıfı ve dışındaki görsel uyarılar, mümkün olduğunca azaltılmalıdır. Özellikle işitsel uyarılar, çocuğun dikkatini sürdürmesini olduğu kadar duymasını da zorlaştırır.

3. İşitme özürlü çocuklarla çalışan öğretmenler, genellikle çocukla konuşurken, söylediklerinin duyulabilirliğini arttırmak için daha yüksek sesle, konuşma seslerinin görülebilirliğini arttırmak için de abartılmış ağız hareketleriyle konuşma eğilimindedirler. Bu davranışların çocuk için bir yararı yoktur. Hatta çocuğun uygun iletişim becerileri kazanmasında pekçok sakıncaları vardır. Bunun yerine düzgün, sakin ve açık bir dille yapılacak konuşma yeğlenmelidir.

4. İşitme özürlü çocuğa yeni bir sözcük kazandırılmak istendiğinde, öğretilecek sözcüğün tek başına tekrarlanması yerine çeşitli tümceler içerisinde kullanılarak tekrarlanması yararlı olacaktır.

5. Çocuğun konuşmayı okumasını ve anlamasını kolaylaştırmak için, konuşurken fazla hareket etmemeye, tahtaya bir şey yazarken ya da çizerken aynı anda konuşmamaya özen gösterilmelidir.

6. İşitme özürlü çocukla konuşurken konuşma konunuz mümkün olduğu ölçüde o anda orada olanla ya da olup bitenle ilgili olmalıdır. Bu, onun konuşma konusunun bir bölümünü yordayabilmesini, dolayısıyla daha iyi anlamasını sağlayacaktır.

7. Sınıftaki diğer çocuklara, işitme özürlü çocuğun özürü ve bu nedenle karşılaştığı problemler (engeller) açıklanmalıdır. İşit-

me özürlü çocuğun işitme aracı varsa, araç çocuklara tanıtılmalıdır.

İşitme özürlü çocuğun normallerden tek farkı, onlar gibi işitememesidir. Bunu, sınıftaki çocukların bilmesinde yarar vardır. Bunlar yapıldığında işitme özürlü çocuğun sınıftaki diğer çocuklar tarafından kabulü kolaylaşacaktır. Bunun işitme özürlü çocuğun uygun iletişim becerileri kazanmasında olduğu kadar duygusalve sosyal gelişiminde de yararı büyüktür.

8. İşitme özürlü çocuk, sizin söylediklerinizi sıklıkla anlayamayacak ya da yanlış anlayacaktır. Çocuğun anlayamadığında ya da tereddüt ettiğinde bunu belli edebilmesi, soru sorabilmesi önemli ölçüde sizin bu konudaki hoşgörünüze bağlıdır. Bu anlamda işitme özürlü çocuk, söyleneni işitemediğinde ya da anlamadığında soru sormaya cesaretlendirilmelidir.

9. İşitme özürlü çocuk, mümkün olduğu ölçüde sınıftaki hiç bir etkinlikten uzak tutulmamalıdır. Ancak bu etkinlikler düzenlenirken çocuğun durumu gözönünde bulundurulmalı, bir bölüme yukarıda değinilen gerekli önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde işitme özürlü çocukların bu etkinliklere katılımı, yarardan çok zarar getirebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Cruickshank, W.J. ve G.O. Johnson *Education of Exceptional Children and Youth*. London : 1968
Hallahan, D.P. ve J.M. Kauffman *Exceptional Children*, New Jersey : 1978.

İŞİTME ÖZÜRLÜ ÇOCUKLARIN EĞİTİMLERİ KONUSUNDA YARARLANILABİLECEK YERLİ KAYNAKLAR

- Denes, P.B. ve E.N. Pinson. *Konuşma Zinciri*. Çeviren : N. Cömertoğlu. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi İÇEM, 1972.
Enç, Mitat, D. Çağlar ve Y. Özsoy. *Özel Eğitime Giriş*. Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1981.
John Tracy Kliniği. *İşitme Oyunu*. Eskişehir : Eskişehir İTİA, Not : İÇEM'den sağlanabilir.
———. *İşitmeyen Çocukların Okulöncesi Eğitimleri İçin Anne Babalara Yayımlanan Eğitim Kursları* (3. Kitap). Eskişehir : Anadolu Üniversitesi, İÇEM, 1983.
Özsoy, Yahya *Konuşma Özürlü Çocukların Eğitimleri*. Eskişehir : Eskişehir İTİA İletişim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1982. Not : Geliştirilmiş ikinci baskısı tükendi, özel ya da genel kitaplıklardan sağlanabilir.
———. *İşitme Engellilerin Psikolojisi*. Teksir. 1983.
———. *İşitme Engelli Çocukların Eğitimleri*. Teksir. 1983.